

UIT DE GESCHIEDENIS VAN HET "OLHOF" TE RASQUERT. door B. N. Teensma.

Achter het wat kleurloze PTT-adres Brandenburgerpad 4 te Rasquert, verschuilt zich een plaats die sinds lange jaren in de streek bekend staat onder de naam "Olhof".

Het is een kleine boerenwoning met een schuur erachter, overschaduwde door een linde en een pereboom, die door deskundigen op goed twee eeuwen oud geschat worden.

In het "Quohier der vaste goederen te Rasquert", een manuscript uit 1806 dat in het Rijksarchief te Groningen bewaard wordt, staat over dit pand als volgt te lezen: "Een behuizing met een groote tuin, het oude hoff genaamd, groot 2 jukken, van Jan Jans de Jonge. Eigenaar Heer Antoon Kerkhoff te Niehoven voor 3/4 portie; de Roomsche Armen te Groningen voor 1/4 portie".

Deze paar regels maken duidelijk, dat de plaats in 1806 reeds Olhof heette en ook geven zij ons de namen van de toenmalige bewoner en eigenaars.

Wat in 1806 al Olhof heette, stamt vanzelfsprekend van een veel vroegere datum en het al of niet bestaan van documenten, die dat kunnen staven is verder nauwelijks meer van belang.

Een plezierig toeval zou zo'n geschreven bewijs misschien nog wel eens te voorschijn kunnen toveren; wij konden het bij onze naspeuringen in diverse archieven helaas niet achterhalen.

Wat zou de herkomst van de naam Olhof kunnen zijn?

Wanneer men weet, dat tijdens de wierafgraving aan het begin van deze eeuw in de onmiddellijke nabijheid ervan reeksen skeletten gevonden werden, kan men de gedachte opperen, dat het Olhof wellicht tot het primaire goederencomplex van een kerk behoort heeft, waaronder in de Middeleeuwen behalve het kerkgebouw ook het kerkhof en de hofstede van de pastoor vielen en de naam wordt dan ineens zeer duidelijk.

Een andere verklaring voor de naam is de veronderstelling dat rondom het huis de boomgaard van de sinds lang gesloopte Rasquertse borg Mathenesse gelegen zou hebben.

Nadere gegevens over 19^e eeuwse eigenaars van het pand verstrekt het kadaster te Groningen. In mei 1842 werd het gekocht door de Bafloër landbouwer Wiert Jans Wieringa, in maart 1846 door de Rasquertse landgebruiker Luitje Cornelis Wiersema, in oktober 1860 door Hendrik Lammerts Broeils en zijn vrouw Reina Klaassens Nanninga en op 11 april 1874 door Pieter Hendrik Meekhoff Doornbosch, landbouwer woonachtig op boerderij Arion in de Andelster Polder.

De familie Doornbosch bleef tot 1907 eigenaar van het huis en liet er in die jaren huurders of arbeiders van haar bedrijf in wonen.

Hier begint de geschiedenis minder schimmig te worden, daar enige hoogbejaarden van de Gemeente Baflo zich nog herinneren wie omtrent 1890 het Olhof bevolkten.

Reina de Graaf, geboren te Rasquert op 24 september 1883, weet te vertellen dat dat de varkenshandelaar Jans Boerema was.

Het schijnt een norske man geweest te zijn, die zelf geen kinderen had en ze ook niet kon verdragen en zijn bijnaam was "Olle Swienekeutel".

Zijn vrouw heette Katriene.

In augustus kwamen Reina en haar vriendinnen graag peren van de oude bomen gappen, tot woede van Boerema. Ze zegt daarover: "Het waren Berghuisperen en ze waren duvels heerlijk. We waren niet benauwd voor hem, want we konden toch veel harder lopen"

Derk Stol, geboren te Tinallinge op 14 maart 1884, vermeldt dat deze man voornamelijk in biggen handelde die hij per toom van twintig à dertig in Groningen op de veemarkt kocht en dan per schip (per snik zei men toen) via Onderdendam naar Baflo liet brengen. De dieren overnachtten dan in de schuur achter het huis en de volgende dag ging hij met zijn biggen te voet langs de boerderijen om ze daar te verkopen. Volgens zeggen praatte hij nogal eigenaardig en had hij een opvallend plat gezicht. Boerema verliet op vergevorderde leeftijd het, toen al oude en haveloze, huis om elders in Rasquert te gaan wonen waarna Albert Stavenga, arbeider bij de familie Doornbosch, er met zijn gezin zijn intrek kwam nemen. Deze man was getrouwd met Dina Maring en het echtpaar had negen kinderen. Jan Tillema, geboren op 4 april 1891 te Rasquert en auteur van de, in 1971 en 1972 in het Baflo'se blaadje Schakel gepubliceerde, "Herinneringen van een Tachtigjarige" vermeldt dat Dina-Meu strikt en netjes was en de stipte aanwezigheid van het gezin op het etensuur eiste. Hij heeft horen verluiden, dat er in die tijd 's nachts op de akkers rond het huis wel eens met de lichtbak hazen werden gevangen. Ook vermeldt hij het bestaan van een destijds beroemde pruimeboom, waarvan nu nog wat verwilderde opslag te vinden is op de Oostelijke terphelling, ter hoogte van de erfscheiding van de familie Bolhuis. Daar kwamen witte pruimen aan ter grootte van kippeneieren en alle kinderen uit de streek vlogen er dan als vliegen op af. Bij regenweer speelde Tillema graag in de schuur van 't Olhof met de jonge geiten en ook had Stavenga er een schommel hangen voor de jeugd.

Reína de Graaf zegt dat deze mensen zeer solide maar enigszins gesloten en zwijgzaam waren, zodat je er nooit iets gewaar werd.

Omtrent 1904 verhuisden zij naar het witte huisje aan het begin van het Brandenburgerpad te Rasquert, waarna Abel Kuizenga met zijn vrouw Trientje van der Naald en zes kinderen op het Olhof kwamen wonen.

Ook hij werkte bij de familie Doornbosch.

Zijn zoon Cornelis, geboren op 25 december 1888, vermeldt dat ze er ongeveer twee jaar bleven en dat ze veel last van ratten hadden.

Dit gegeven wordt bevestigd door Dietje Huizenga- Vogel, geboren te Rasquert op 18 februari 1897, die evenals haar ouders en grootouders haar leven lang in het buurhuis Brandenburgerpad 1 heeft gewoond. Zij vertelt, dat Jantje Kuizenga, haar vriendin en leeftijdgenoot, op een ochtend aan kwam lopen met het verhaal dat de ratten 's nachts haar zwarte over de bedstee-rand hangende kousen hadden aangeknaagd.

Cornelis vermeldt, dat er in hun tijd niet één maar twee grote peregomen aan de Zuidzijde van het erf stonden; die andere was een zogenaamde zomerpeer. Ze hielden er geiten, konijnen en kippen en verbouwden aardappels en groenten op de grond vlak om het huis.

De akkers verderop waren toen verhuurd aan korenschipper Wolter van Heukelum, die in het in de zomer van 1971 gesloopte Rasquertse schippershuis woonde.

Tussen de panden Brandenburgerpad 1 en het Olhof liep destijds een met hoge wilgen afgezet pad, dat langs Venhoezens Tiltje over de Andelster Tocht doorliep naar het zogenaamde Hammeland.

Dit was de kortste weg voor de melkwagens die naar en van boerderij Brandenburg kwamen; terugkerend konden zij tot het erf van de Vogels komen waar het pad rechtsaf zwenkte en later met een bocht naar links uitkwam op de Meimaweg ter hoogte van het toenmalige café van Ham.

Voetgangers konden rechthoekig lopen via een smalle vlonder over een diepe sloot.

De zoon van Pieter Hendriks Meekhoff Doornbosch, Jan Doornbosch, die van 1865 t/m 1903 Burgemeester van Baflo was, verkocht omtrent 1906 op een geruchtmakende veiling al zijn Groningse bezittingen, waaronder het Olhof, waarna hij zich in Velp terugtrok.

Huis en hof kwamen toen in het bezit van een zekere Meindersma uit Paterswolde, die op dat terrein de wiergraverij “De Boterbloem” ging exploiteren om de afgegraven aarde als meststof naar Friesland en Drente te verkopen. Meindersma liet zijn opzichters of wierbazen in het Olhof wonen; achtereenvolgens waren dat Jan Tillema en Harm Kuizenga. Gaandeweg werd toen dat deel van de terp afgegraven waar nu de ijsbaan van Rasquert ligt, te beginnen bij het Zuidelijke deel.

De grond werd langs smalspoor in, door een paard getrokken, kipkarren naar een steiger bij de spoorbrug over het Baffelter Maar gebracht, waar de schepen het kwamen ophalen. De paarden werden 's nachts in de schuur achter het huis gestald.

De eerste wierbaas, Jan Tillema, kwam hier in 1907 wonen met zijn vrouw Betje Huisman en drie kinderen.

Al deze mensen waren in 1971 al overleden; gegevens over hen werden verstrekt door Tillema's jongere broer Johan, geboren in 1898 en Dietje Huizenga-Vogel.

Tillema zou geboren zijn in 1880, en overleden in 1924 aan een hersentumor. Dietje kwam er graag over de vloer om hun zoontje Fritske te bakeren; zij vond het heel plezierige burens, alleen betreurde zij het dat Tillema een wat werelds man was die vaak vloekte, graag een borrel dronk en een hartstochtelijk pijproker was. Het gezin verhuisde in 1911 naar boerderij Doevemat onder Ranum, waar Tillema bij zijn vader in dienst trad.

De volgende wierbaas was Harm Kuizenga, die hier met zijn vrouw en zes kinderen kwam wonen.

De twee oudste zoons heetten Cornelis en Willem. Laatstgenoemde was geboren op 27 oktober 1895.

De vader moest met deze beide zoons per dag honderd ton aarde verzetten. Willem vertelde dat de wier op z'n hoogste punt wel achttien steek diep was; men vond er zelfs nog putten in de grond met houten lijsten en ook allerlei oudheden als houten schaatsen, aardewerk, haarkammen, textielfragmenten en beenderen.

De gevonden schedels lagen in een lange rij op de vliering van het Olhof. Cornelis Tillema, die op 6 september 1904 te Rasquert geboren werd, vertelt dat de jongens Kuizenga er een rekstok op na hielden: een ijzeren stang tussen twee houten palen, waar hij graag gebruik van kwam maken. Voor die tijd was zo'n apparaat een zeldzaamheid.

In 1916 was de afgraving van het zuidelijk deel voltooid en kon men met de noordelijke helft of wel de achterwier beginnen.

Het zojuist afgegraven deel met het op een stuk uitgespaarde wier staande Olhof werd toen door Meindersma voor f 2.000,- verkocht aan Simon de Winter, die ermee begon die grond te slichten en te draineren, bijgestaan door vijf man waaronder zijn vader Tjeerd.

Simon was op 26 augustus 1891 te Rasquert geboren en op 2 juli 1915 met Antje Poel getrouwd; toen ze hier kwamen wonen was hun oudste dochter Diet ongeveer een half jaar. Ze zouden ruim vijftig jaar in dit huis blijven en hun overige twee kinderen Jacob en Metje, zouden hier geboren worden op resp. 24 februari 1918 en 30 maart 1927.

Ze hielden er koeien en een paard, soms ook wel schapen, geiten en varkens.

Op de grond werden aardappels, graan en allerlei soorten groenten verbouwd; een deel ervan werd groenland.

Ook de vrouw des huizes hielp vlijtig mee op het veld; Jacob weet te vertellen dat hij als kleuter dan door zijn moeder in de nabijheid in een lege bokkingkist werd neergezet.

Soms werkte Simon als arbeider voor boeren in de omtrek; zijn bedrijfsinventaris kocht hij geleidelijk aan op allerlei boeldagen bij elkaar.

Het huis zag er in die tijd anders uit dan nu.

Het kleine schuurtje aan de Noordzij stond er nog niet en ook was toen de tegenwoordige keukenuitbouw nog niet gemaakt.

Het dak boven het woonhuis was van riet; pas later werd dat door Simon door pannen vervangen. Wel lagen er toen al pannen op het schuine afdakje boven de toenmalige keuken en die werden eens per jaar met bleekwater geschrobd om er de groene aanslag van te verwijderen.

Die keuken was een lange smalle strook van ongeveer twee meter breed onder een schuin aflopend dak, met in de zijwand twee kleine raampjes ter grootte van een schoenendoos deksel. Men moest zich bukken om daar doorheen te kijken. De vloer was van gestampte aarde, waarover geregeld vers wit zand werd gestrooid. In dat vertrek werd steeds gehuisd en daar stond de grote kookkachel, die op turf werd gestookt.

Het schuurtje op de Noordkant werd omtrent 1926 voor *f* 500,- gebouwd; die ruimte werd nodig toen de veestapel zich uitbreidde.

Tien jaar later werd de keuken verbouwd en in de huidige toestand gebracht.

Ook dat karwei kostte een vijfhonderd gulden.

De reden voor die verbouwing was, dat Simons vader Tjeerd in januari 1936 weduwnaar werd en hij bij zijn zoon kwam inwonen.

Op 14 januari 1937 kwam hij hier te overlijden.

Op het erf bevindt zich nog steeds de reeds vermelde oeroude pereboom. Die peren waren in de hele omtrek beroemd en van heinde en ver kwam men om ze te kopen; ze kostten ongeveer een kwartje per spintvat.

Naast de voordeur groeit een al even oude linde en verder staan aan de Oostzijde van het ijsbaan-eiland twee volwassen wilgebomen, die gegroeid zijn uit een paar bonestaken die Diet de Winter daar in 1926 in de grond stak en sindsdien vergat.

Het leven in dit huis moet zeer eenvoudig geweest zijn.

Een stilletje in de stal diende als toilet en tot 1958 werkte men met petroleumlicht; toen pas kwam er electriciteit. Gas is er nog altijd niet en een waterleiding kwam eerst in '68.

Een telefoon werd in 1969 aangelegd.

Bij het graven van de sleuf voor de telefoonkabel werd een mooie benen pen in de grond gevonden, die aan het Biologisch Archeologisch Instituut van de Universiteit in Groningen werd geschonken.

In de tijd dat de familie de Winter hier woonde stond er voor het huis een vat van duizend liter, dat het regenwater van het dak moest opvangen en dat bestemd was voor kook- en drinkwater. Het water uit de put was er voor de was en het schrobben.

In de gang stond steeds een vaatje van vijftig liter, met houten kraan, vol boerenbier afkomstig van de brouwerij in Den Hoorn; daaruit nam men steeds een voorraadjie mee als men op het land ging werken.

De grote schuur achter het huis is altijd al erg gammel geweest. Steeds werd hij zo'n beetje provisorisch opgelapt. Als de hooioogst binnen kwam stopte Simon hem boven bij het dak altijd stevig vol, opdat de wind er geen vat op zou krijgen. En als er mankementen in het

metselwerk kwamen haalde hij een partij leem uit de leemput aan het Zwarte Wegje, om daarmee de zaak te herstellen.

Uit Rasquert komend is het pand te bereiken via het Brandenburgerpad, dat destijds ter hoogte van het huis van het echtpaar Huizenga-Vogel over een sloot liep, waarover een smal vlondertje lag. Met paard en wagen kon men daar niet langs en daarom vroeg en kreeg Simon van de Gemeente toestemming er een dam te leggen. Dit gebeuren zinde de Huizenga's echter niet in het minst; volgens hun zeggen viel de wandversiering bij hun in huis van de muren door het gebolder van Simons wagen. Zij barricadeerden dus op een nacht het pad, waarop de Winter reageerde door de volgende dag de palen weer uit de grond te trekken. De zaak is toen voor de notaris de Ranitz gebracht, die er speciaal zitting voor kwam nemen in het toen nog bestaande café van de gebroeders Van Ham. Getuigen werden opgeroepen en gehoord. Eén daarvan was de reeds vermelde Reina de Graaf die nog precies weet hoe oud ze toen was: 66 jaar.

Deze affaire speelde zich dus af in 1949.

In 1964 verkochten Simon en Antje hun huis en hof voor f. 22.000,- aan de Gemeente Baflo, die op hun grond de ijsbaan wilde uitbreiden.

Tot 1967 bleven ze als huurders in het huis wonen, toen trokken ze eruit, daar de Gemeente de verbindingsdam ging afgraven waardoor het Olhof op een eiland kwam te liggen. Op hun leeftijd konden ze 's winters niet meer door het water waden.

Antje overleed op 29 maart 1971 op 78-jarige leeftijd te Rasquert.

Het huis stond eerst een jaar lang leeg, tot het per april 1968 verhuurd werd aan de B.N. Teensma, die er met ingang van 1 september van dat jaar zijn intrek kwam nemen.

Deze nieuwe bewoner werd in 1932 in Pematang Siantar op Sumatra geboren.

In Utrecht studeerde hij Spaans en Portugees; in 1965 kwam hij naar Groningen, waar hij bij de Universiteitsbibliotheek in dienst kwam en vanaf 1967 is hij docent Portugees aan de Universiteit te Groningen.

De leegstaande schuur werd ontdekt door de Rasquertse jeugd die er het hoofdkwartier van hun *Bizonclub in vestigde. Onder de leden van die club zijn kleinkinderen van mensen die in hun eigen kinderjaren op het Olhof hebben gewoond. Dat clubhuis is helaas zeer bouwvallig en volstrekt niet ongevaarlijk; daarom valt het zeer toe te juichen dat de Gemeenteraad van Baflo in zijn vergadering van 28 sept. 1971 besloot die ruimte in 1972 te zullen laten herbouwen.

In de zomervakantie van 1972 wist de Bizon de beschikking te krijgen over een nieuw hoofdkwartier, een afgelegen verlaten woning aan de westkant van Rasquert, die een welkome vervanger is geworden van de wrakke schuur achter het Olhof.

*** DE BIZON**

De club De Bizon werd in de paasvakantie van 1969 opgericht en wel op 8 april. De leden ervan bestonden oorspronkelijk uit Rasquertse kinderen van ongeveer tien jaar oud. Vóór de eigenlijke oprichting van hun club kwamen ze bijna dagelijks op het Olhof om er te tekenen en te spelen.

Toen ze zich op een dag in genoemde vakantie wat verveelden, ontdekten ze dat er een raampje in de schuur achter het huis loszat. Ze klommen naar binnen en namen de ruimte in bezit. Er was een clubhuis gevonden, en dan volgt de club vanzelf.

- Bovenstaand artikel, geschreven door de heer B. N. Teensma , is ontleend aan een publicatie in de Schakel, in 1972.
- Een uitgebreide beschrijving van het Olhof, vanaf de 13^e eeuw, staat in het boek: “Boerderijen in het Halfambt” .

Op 15 mei 1974 bezocht Baflo's oudste inwonster, mej. Renje de Graaf, die op 24 september 1883 te Rasquert geboren werd, het Olhof op het eiland in de ijsbaan van Rasquert. Met haar goedvinden werd het toen gevoerde gesprek, dat hier in uitgewerkte vorm volgt, op de band opgenomen.

Het is altijd mijn wens geweest het Olhof nog eens terug te zien. Ik heb hier zoveel rondgesjouwd. Ik ging toen nog naar school en ik was een dikke deugniet. Wat hebben we hier een plezier gehad. De bewoner van toen noemden we 'Olle Swienekeutel' en je kon hem nooit kwader krijgen dan door dat tegen hem te roepen. Hij was geen vriend van ons, hij zat altijd achter ons aan. Het was zo'n misselijke kerel, daar zat helemaal geen liefde bij. Je vraagt je af hoe hij zo'n vrouw gekregen heeft. Dat was zo'n goed menske, ze was veel te goed voor hem en ze had geen mooi leven bij hem. Die man handelde in zwijnen, dat was z'n kostwinning en daar was hij altijd mee op pad en dan lag zij op bed, ze was ook niet zo gezond. We keken dan eerst of het oude mensje wel op bed lag en dan stalen we gauw erin paar peertjes. We hadden zo'n zakje opzij met bandjes, daar gingen die lekkere Berghuis-peren in; zo hebben we ze nooit eender meer gehad. Wat een geweldig dikke boom toch, zo was hij in m'n kinderjaren ook al. Hoe lang zou hij er al wel gestaan hebben?

't Olhof zit me nog altijd hoog, ik mocht hier als kind altijd zo graag naar toe gaan. Nu is het hier heel wat frisser geworden, Swienekeutel zou het niet meer herkennen. Hij zou gezegd hebben, "Heb ik hier gewoond?"

Er kan heel wat aan zo'n huis veranderd worden; al is het nog zo oud, dan kan het toch nog mooi worden.

Zodra ik van school afkwam moest ik op de kinderen passen, want moeder moest in de winter mee, geld verdienen. Dan moest ik het huishouden doen en moeder ging hierzo naar Doornbosch toe en naar al die dikke boeren, samen met vrouw Stavenga, die toen in dit huisje woonde. Die vrouwen moesten toen allemaal mee uit verdienen gaan, anders konden ze geen eten krijgen, zo'n armoede was hoe toen. Daar kon wel een boek van geschreven worden. Ik ben uit een gezin van elf kinderen, ik had tien broers en niet één zuster.

Laatst was er nog een broer bij me en die had een paar handschoenen aan met een duim erin. Hij zegt: “Die heb jij nog gebreid, weet je dat nog wel?” En zo was het ook.

Ik ging op een verstelcursus om van oud goed weer nieuw te maken. Ik kon altijd goed naaien, want ja, ‘t was een arm gezin. Het was allemaal armoe, je raakt er nooit over uitgepraat.

Je moest soms wel eens ondeugend zijn, en zo zijn we eens met z'n drieën als meisjes, Seike Medema, Janna Tillema en ik, naar Saaxumhuizen gegaan.

We gingen toen nog op school en het was een hele reis over Lutje Saaxum en dan zo naar Saaxumhuizen toe. Van Baflo naar Eenrum was de weg verhard, maar bij de wegwijzer bij Lutje Saaxum begon een kleiweg. We hadden allemaal klompen aan en in die klei kon je haast geen voet verzetten. We kregen elkaar bij de hand en trokken elkaar zo de braggel uit. In Saaxumhuizen hebben we bij oude Dien Danhof tegen het glas getikt: “Ben je wakker Dien? Je moet gauw buiten komen, want je bokje loopt op de weg”.

“Ja, ik kom er aan hoor”.

En het waren allemaal leugens. En moeke had zo in angst gezeten; ach, ach, waar blijft dat kind nou weer. Ze liepen allemaal naar ons te zoeken.

Daarna ben ik ook in betrekking gegaan. Ik heb eerst op Ernstheem gewoond dat was een hele reis en ik was toen nog maar vijftien jaar. Ik moest dan helemaal alleen naar Ernstheem toelopen, dat was bij Eenrum in de buurt. Als je het dorp uit was brandden er geen lantaarns meer. Dan was het allemaal duister en als ik hoorde dat er iemand aankwam kroop ik achter wat struikgewas.

Ik had daar een heel beste betrekking bij een schat van een man, die 91 jaar oud geworden is. Ze hadden daar een heel grote haard, daar kwamen allemaal van die dikke stukken hout in en een paar turven en boven dat vuur hingen dan ketels aan kettingen, zodat het water warm kon worden. Zo ouderwets was dat allemaal.

Die man mocht graag een beetje kaarten en de jongens kwamen dan wat met hem spelen, maar op het laatst kon hij de kaarten niet meer zien. ‘s Avonds als ze het eten gedaan hadden gingen de jongens zich even wassen, of ook wel daarvoor zodra ze van hun werk afkwamen, als ze er tijd voor hadden en dan gingen zo naar de kamer toe. Daar was het allemaal ouderwets, met die oude knopstoelen met rieten zittingen.

Soms kwamen er muzikanten en die moesten dan blazen. Eerst gingen ze op de put zitten spelen voor de oude baas. Dan kregen ze altijd een stukje eten en ook nog wat geld. Er was er ook een bij met maar één arm, zo iets vergeet je nooit weer.

Ik heb ook een tijd lang op het Doofstommen-Instituut in Groningen gewerkt. Er was daar iedere maand vergadering in een mooie directie-kamer, ook helemaal antiek. En de één moest koffie hebben en de ander thee. En voor die vergaderingen moest ik alles klaar maken en er bedienen. Na de koffie kregen ze allemaal een glaasje wijn en daarna belden ze me weer; dan gaven ze me allemaal een hand en dan gingen ze weer huiswaarts. Ja, daar leerde je wat.

En ach, die doofstomme kindertjes, die mocht ik zo graag lijden. Daar waren deugnieten en ook heel lieve kindertjes bij. 's Middags moest ik altijd met meneer en een bediende boven helpen, maar dan ging ik er altijd een half uurtje eerder heen. En dan gingen we samen dobbelen en dan zat ik wel eens in de put en dan moest je ze eens zien dobbelen, want het kamermeisje zat in de put en die moest er uit. En dan zei meneer: “Je moet niet zo op het kamermeisje hangen, de één zit haar op de rug en de ander op haar arm; dat kan toch niet zo, daar wordt ze heel moe van”.

Zo was ik altijd met die kinderen; ik was altijd spelletjes met ze aan het doen, dammen of dobbelen of weet ik veel wat. En dan ging ik dus een half uurtje eerder naar boven en daarna moest ik bij de bediening helpen als ze te eten kregen. Ik heb daar veel avontuur gehad en ik kon heel best met die kinderen opschieten.

In dat grote huis aan de Herestraat waar Brands nu woont heb ik wel zeventien jaar aan het hoofd van het gezin gestaan. Mevrouwtje had geen verstand. En die heb ik altijd verpleegd, die oude stumper. En als ik even wegging dan riep ze me achterna: “Je moet niet weggaan”. En dan zei ik: “Stil maar hoor, ik ga ook niet weg, ik blijf bij je”. Ze was altijd bang dat ik wegging. Ik heb haar altijd verpleegd, tot aan haar laatste snikje toe. Op een middag had ik haar in haar bedje gelegd en ik zei: “Ga nu maar gauw een slaapje doen”. En zij zei: “Je moet niet weggaan hoor”. “Nee hoor”, zei ik, “ik blijf bij je”. ‘s Middags om kwart voor drie zei ik tegen de oude baas, haar man: “Ik zal nu moeder maar eens uit haar bedje halen, dan kunnen we met elkaar een kopje thee drinken”. Ik kwam bij haar en ze lag nog zo lekker te slapen en ze ademde gewoon en had ook geen koorts of zo, maar ik kon haar niet wakker krijgen. Ik kreeg een nat doekje en streek dat over haar wang en voorhoofd, maar nee, ze bleef doorslapen.

Ik woonde in die tijd in dat huisje bij Bakker Huizinga, dat staat er nu nog hoewel ze het helemaal vertimmerd hebben. Daar heb ik wel tien jaar gewoond en ik wilde daar net naar toe gaan om me een beetje te verkleden, toen de vader van onze tegenwoordige jonge dokter op de fiets de Herestraat afkwam.

Ik riep: “Hee dokter, zou U wel eens even willen afstappen?” “Jawel Renje”, zegt hij “wat is er te doen?” Ik zeg: “Ik heb vanmiddag het oude mensje in haar bed gelegd, maar nu kan ik haar niet meer wakker krijgen. Ik heb al van alles gedaan en de ademhaling is gewoon. Ik heb al een nat doekje in haar nek gedaan, maar het is allemaal tevergeefs”. “Ga jij maar weer naar Smit, Renje”, zegt hij, “dan ga ik even naar huis om een klopper te halen”. Dat was goed. “Daar kom je nog weer aan”, zegt Smit en ik vertelde hem dat ik de dokter geroepen had en dat die naar huis gegaan was om een klopper te halen. Nou en toen kwam dokter daar en hij ging bij haar op het ledikant zitten en hij zei:

“Dag mevr. Smit”. “Bent U dokter?” zei ze.

Moet je je dat eens indenken. Ik had haar zo hard geroepen en haar man ook en wij hadden geen gehoor gekregen. “Nou”, zei hij “dat is toch buitengewoon, mag ik een hand van U?” En toen gaf ze hem een hand. “Die andere hand ook”, maar die kon ze hem niet geven want ze had een stille beroerte gehad en daar is ze ook aan overleden.

En ik heb haar altijd verpleegd, dat was mijn lust. Ik wou zo graag verpleegster worden, maar moeder had er niets mee op. Onze dokter was laatst nog eens bij ons en toen zei ik hem dat ik dat zo graag had willen worden.

Ik zei: “En misschien was ik dan ook wel eens tegen een dokter aangelopen”. “Ja,” zegt hij, “daar was je ook net een meisje voor”.

Maar dat is dus niet gebeurd.

Ik heb daar wel wat meegemaakt, zeventien jaar in één betrekking, dat was mooi.

Ik kon toen ook door een kennis een goede betrekking krijgen in Groningen.

Als jong meisje had ik vroeger ook al in Groningen gewerkt op het Doofstommen Instituut als kamermeisje; daar heb ik ook heel wat geleerd. Maar toen wist een kennis van me een heel goede betrekking bij een leraar, dat was een vrijgezel.

Ik kwam weer bij Smit en die zegt: “Was er nog wat nieuws in Groningen?”

“Ja”, zeg ik “het kan wel gebeuren dat ik gauw wegga.”

“Ach, als jij weggaat ga ik dood, ik kan je niet missen”, zegt de oude man.

Ik zeg: "Nou, dat valt wel een beetje mee. Ik heb het daar veel makkelijker voor mezelf, want ik ben vroeger als jong meisje ook altijd in Groningen geweest.

En 's ochtends kwam ik daar en toen zei hij: "Ben jij daar, Renje? Kom even bij mij". Daar moest ik toen op een stoel zitten en hij pakte m'n hand. "Ik heb de hele nacht niet geslapen", zegt hij "want zoals ik het nu bij jou heb krijg ik het nooit weer. Maar ik heb wat bedacht. Vrijdagavond heeft notaris De Ranitz zitting bij Vos en dan wil ik daar heen gaan en dan zal ik jou wat geld vermaken en ik zal je in mijn testament zetten, maar dan moet jij bij mij blijven zolang ik leef. Want er is niet één die zo goed voor me zorgt als jij. Jij hebt onze hele huishouding opgeknapt en moeder heb je zo goed behandeld". Nou ja, toen heb maar toegegeven en toen die oude stumper op sterven lag riep hij om niemand anders dan om mij. "Ach Renje", zei hij "kom toch nog even bij mij". Maar hij verstond er niets meer van en zo is hij van ons heengegaan. Het was een heel lieve oude baas, we hebben nooit woorden van verschil gehad; we konden het altijd best met elkaar vinden.

Later ben ik in Groningen in betrekking gekomen bij de familie Toxopeus aan het Damsterdiep. Hun kleinzoon is Commissaris van de Koningin geworden, en die heeft hier nog eens gesproken toen het Groene Kruisgebouw in gebruik genomen werd. Ik ben ook lid van het Groene Kruis en als ik dat geweten had, had ik me wel even bekend gemaakt en gezegd dat ik vroeger bij zijn Opa en Oma in dienst was geweest. Zijn Vader, meneer Harke, was toen nog student, die is meester in de rechten geworden. En later werd hij hoofdcommies bij het Ministerie van Waterstaat.

Zijn meisje heette Erna en de latere Commissaris heette Edzo Hendrik.

Ik heb hem nog eens op de t.v. gezien. Het was een echte Toxopeus, die waren allemaal nogal groot. Meneer Harke lustte m'n biefstukken altijd zo graag.

Die was student en als ze eens een keer een fuif hadden dan kregen ze ook wel eens biefstuk. Mevrouw vroeg me eens: "Hoe krijg je die biefstuk toch altijd zo lekker kind? Want Meneer Harke heeft gezegd dat hij nergens zulke lekkere biefstukken krijgt als thuis".

Ik zeg: "Dat zal ik U wel even vertellen. Je moet ze eerst met zo'n blok hout met spitse punten bekloppen, dan een beetje inzouten, daarna roomboter in de pan en dan aan iedere kant even bakken". Zo kreeg je heerlijke biefstukken en die jus kreeg je lekker gebonden door er nog wat gekookte melk in te doen. Dat had ik zo geleerd van het dienstmeisje van meneer Gruno en daar heb ik eens een keer toegekeken.

Door de week aten we daar om vijf uur, want meneer was student en hij moest naar de colleges, maar op zondag werd er om vier uur gegeten. Dan kregen we altijd schildpadsoep. Dat was een heel groot tablet dat helemaal in zilverpapier verpakt zat. Dat kon je kopen in een winkel aan de Oosterstraat. Dat tablet was nogal hard, dus dat brak je eerst met een grote tang, daarna weekte je het en dan kookte je het in water. Het was genoeg voor vier man. Meneer en Mevrouw, Meneer Harke en ik ook vanzelf. Als het gekookt was kwamen er twee lepels bouillon bij en twee lepels Madeira. En je hebt er geen weet van wat dat een lekkere soep was, heerlijk en hij was helemaal gebonden.

Ik ben er later nog eens naar toe geweest, want ik had er zo graag nog een tablet van willen hebben, maar toen kon je het al niet meer kopen.

Ik koop nu iedere week een kilo mals rundvlees van een keurslager.

Dat doe ik op een vergiet en ik draai er wat kruiden op en zo laat ik het een nacht staan en de volgende dag (ik heb nog zo'n groot petroleumstel) zet ik 't op in een pan met Blue Band en zo laat ik 't dan mooi gaar sudderen. Dan heb ik lekkere jus, 't is zoutloos en toch is 't lekker. Daar heb je de hele week een lekker stukje vlees van en ik proef er niets van dat er geen zout

in zit, want daar ben ik al aan gewend. Ik eet alles zoutloos en daardoor ben ik veel beter geworden.

Ik ben nooit duizelig meer, het eten smaakt me allemaal even lekker en dokter zegt dat m'n bloeddruk prima is.

Ik heb nu ook weer pensioen gehad en vakantiegeld, dat is toch mooi.

En ik spaar altijd nog. En als ik kom te overlijden is alles op de begraafplaats klaar.

Ik heb een grafstee gekocht, daar staat een kelder in en er komt een monument: een zwart Bret tussen twee witte pilaren en daar komt m'n overlijdensbericht op. Het is van graniet, daar komt nooit vuiligheid op en het wordt ook niet lelijk.

Het is duur, maar het is dan ook wat moois. Dat heb ik allemaal opgespaard van m'n AOW, dat is toch mooi. Ik zou niet graag van de bijstand naar m'n laatste rustplaats gebracht willen worden. Vroeger kon 't me niets schelen, toen verdiende je niets, maar nu is dat anders.